

therefore all that now is seen to arise under a new appearance had previously an existence under a prior form When God is said to create out of nothing, we construe this to thought, by supposing, that He evolves existence out of Himself; We view the Creator as the cause of the universe. „Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti”, expresses, in its purest form, the whole intellectual phenomenon of causality.

HEYMANS heeft als vera causa voor het causaal denken dit HAMILTONS principe herkent en uitvoeriger ons geleerd, welke beteekenis deze hypothese heeft voor het ontstaan van velerlei begrippen.

Kracht. Zoo is het krachtbegrip (physische) hieruit afgeleid en beteekent alleen een onbekende eigenschap, waardoor de causale samenhang mogelijk is. „Die Naturkräfte bezeichnen bloss die Stellen, wo eine Erklärung not tut.”

Verklaart ons dus het principe van HAMILTON, hoe wij komen tot het inzicht, dat het wereld gebeuren causaal samenhangt, de tweede vraag, die men zich stelt is deze: „Is de wereld **Orde.** chaos of geen chaos.”

Bij de beschouwing van het antwoord, vragen wij ook nu weer naar de methode, welke het denkend verstand gebruikt, om deze vraag op te lossen. Het besluit, dat de wereld geen chaos is, wordt door de waarschijnlijkheids-rekening gegeven. Slechts

deze is oorzaak voor de herkenning van natuurwetten. **Wet.** Deze ontstaan toch door het besluit, dat een telkens waargenomen verschijnsel met grooter waarschijnlijkheid wordt veroorzaakt door een bekende, dan een onbekende oorzaak, (HEYMANS blz. 299.)

Eindelijk komen wij tot de veel engere vraag, of het gebeuren in de wereld stoffelijk, óf stoffelijk en onstoffelijk, dan wel geheel onstoffelijk moet worden verklaard.

HEYMANS heeft uiteengezet, hoe wij door het HAMILTONS principe en het verschijnsel, dat slechts de zintuigelijke gewaarwordingen in het bewustzijn optreden, zonder dat andere bewustzijns inhouden voorafgegaan zijn, gedwongen worden tot het aannemen van andere buitenbewuste realiteiten, dan bijv. de herinneringsbeelden zijn. (blz. 418).

Stof. Bij de keuze tusschen een stoffelijk en een dualistische ver-